

Asiantuntijalausunnot eurooppalaisesta lähestymistavasta tekoälyyn, sekä valtioneuvoston kirjelmään asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi

Poliisitarkastaja Pekka Sallinen 7.9.2021

Asiantuntijalausunto komission tiedonannosta eurooppalaisesta lähestymistavasta tekoälyyn

Asiantuntijan huomiot tiedonantoon

- Eurooppalaiseen infrastruktuuriin panostaminen: eurooppalainen pilvikapasiteettia tarjoava toimija puuttuu markkinoilta, mikä on selkeä puute erityisesti turvallisuustoimijoiden näkökulmasta.
- Virastojen työtä voi tehokkaimmin tukea yhteisillä tekoälyalustoilla valtion keskeisten palvelutuottajien toimesta.
- Tekoälyn koulutusdatan puuttuminen merkittävä hidaste järjestelmien kehittämisessä.
- Yhteisen laatukriteeristön kehittäminen tekoälyjärjestelmille

Riskit tekoälyn hyödyntämisen rajoituksiin liittyen

- Lainsäädännön oltava yhdenmukaista niin kehityksen, käytön kuin tietojenkäsittelynkin suhteen.
- Digitaalisen materiaalin määrä kasvaa jatkuvasti. Mikäli lainsäädännöllä rajoitetaan merkittävästi tekoälyä hyödyntävien järjestelmien käyttöä rikostorjunnassa, poliisin henkilöresurssitarpeet tiedon manuaaliselle käsittelylle ovat selvästi suuremmat kuin koneellisella käsittelyllä.
- Jos rikosanalyysia tai todisteiden tutkimista varten luodut järjestelmät luokitellaan korkean riskin järjestelmiksi, aiheuttavat niitä koskevat vaatimukset kustannusten nousua.
- Tekoälyä on pystyttävä hyödyntämään teknologineutraalisti ilman sen käyttöä liiaksi rajoittavia säädöksiä.

Asiantuntijan lausunto valtioneuvoston kirjelmään komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi (Artificial Intelligence Act)

Asiantuntijan huomiot asetusehdotukseen

- Biometristä etätunnistamista eli reaaliaikaista kasvokuvavertailua ei tule rajoittaa liiaksi lainvalvontaviranomaisilta.
- Asetuksen jatkovalmistelussa tulisi soveltuvin osin rajata kiellettyjen tekoälyjärjestelmien käyttötapauksista pois kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen sisältyvät tarkoitukset sekä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tutkintaan liittyvät tapaukset.
- Nykyisin Tulli, toisin kuin poliisi, voi suorittaa reaaliaikaista kasvokuvavertailua teknisen valvonnan yhteydessä.
- Passi- ja henkilökorttiasioissa biometrisella henkilöllisyyden todentamisella sekä laittomien kaksoishenkilöllisyyksien torjunnalla on suuri merkitys myös yhteiskunnallisesti.
- Poliisilla tavoitteena päästä käyttämään reaaliaikaista kasvokuvavertailua teknisen valvonnan sekä salaisten pakkokeinojen käytön yhteydessä.

Kasvokuvavertailun tarve teknisen valvonnan yhteydessä

- Tarpeen keskeisillä Schengen-alueen ulko- ja sisärajoilla, kuten satamissa ja lentokentillä, jotka on tunnistettu liikkuvan rikollisuuden kipupisteiksi.
- Teknisellä laitteistolla helpotettaisiin rikoksesta epäiltyjen tunnistamista, kuten maahantulokiellon rikkojia sekä viranomaisten rikoksesta etsintäkuuluttamia henkilöitä.
- Vuonna 2019 pelkästään Helsingin poliisilaitos käsitteli 228 maahantulokiellon rikkomisasiaa, joista puoleen liittyi muu rikosnimike.
- Yleisesti ottaen voidaankin kysyä, onko perusoikeuksien kunnioittamisen kannalta parempaa, että kymmenen poliisia tekee saman työn kuin tekoäly.
- Jokaista Suomeen saapuvaa matkustajajalavaa vastassa ei aina ole edes viranomaista.

Kasvokuvavertailun tarve salaisten pakkokeinojen yhteydessä

- Poliisi ei voi kohdistaa kohdehenkilöihinsä reaaliaikaista kasvokuvavertailua pakkokeinolain 10 L 12 §:n suunnitelmallisen tarkkailun tai 20 §:n teknisen katselun yhteydessä (Vastaava ongelma salaisissa tiedonhankintakeinoissa poliisilaissa).
- Tarve tälle olisi suuri törkeiden ryöstöjen, joukkosurmien valmistelun, lähisuhdeväkivallan ja terrorismiin viittaavien tekojen yhteydessä.
- Kohdehenkilöt pyrkivät välttämään poliisin tarkkailua rikollisen toiminnan jatkamiseksi. Tällaisina keinoina mainittakoon esimerkiksi luopuminen teknisten laitteiden käytöstä, vaatteiden vaihto erilaisiin kesken matkan, hiustyylin muuttaminen paluumatkalla, erikseen matkustaminen (toinen jalan ja toinen autolla).
- Ilman biometriseen tunnistamiseen ja siitä saatavaan hälytykseen pohjautuvaa toimintaa, tapahtuman reagointiin syntyisi kriittisiä viiveitä. Tämä voi pahimmassa tapauksessa johtaa ihmishenkien menetyksiin.